

גדודי הסאנוסים

פרשת תולדות הכוח הצבאי הערבי הממלא את תפקידו במסע-המלחמה בלוב מתחילה בסוף יולי 1940, במחנה צבאי בריחוק של 24 ק"מ בערך מקאהיר. המפקד הראשי על כוחות בריטניה במצרים, וראש הסאנוסים קייד אדרים א'סאנוסי, הופיעו לפני קהל נרגש של בני שבטי הסאנוסים, הלבושים עדיין בגלגליות לבנות ומסרו לקצין אנגלי ולקצין ערבי שני דגלים: את הדגל הבריטי ודגל כחול-לבן עם סמל חצי-הסהר. לפני סוף ספטמבר 1940 הושלמו הבטליונים הראשונים, ובהקמתו של בטליון נוסף הוחל בראשית אוקטובר. כל בטליון היה מורכב מ-4 פלוגות, ובכל פלוגה 2 קצינים בריטיים ו-4 קצינים ערבים, וכן 3 בריטים בדרגות אחרות. תחילתו של חיל זה נעוצה בקורות התקופה האחרונה, ב-12-1911 כבשה איטליה את לוב למטרות אסטרטגיות, לפי הודאתה, כדי לפצות את עצמה נוכח העובדה שהבריטים נמצאים במצרים, והצרפתים - בתוניס. בימי המלחמה שעברה קיבלו החושבים ברצון את דברי התעמולה הנרמנית, התקוממו ונרשו את היללות-המצב האיטלקיים שנשנו לכמה ערים באזור החוף, ורק ב-1922 ננשה איטליה לכבוש שנית את האיפרכיות שאבדו לה. הסדר הושלט שוב בטריפולי בפרוס שנת 1925. אך באזורי המדבר הוסיפו בני סאנוסי, אנשי-קרב קשי-עורף וקנאים, להחזיק מעמד. תפקיד הכיבוש מחדש הוטל על הנגראל נראציאני. משטרו היה משטר של השמדה שיטתית: על עקשנותם של בני סאנוסי הניב נראציאני באכזריות רבה. מצפון אפריקה ועד דרומה, לא ישכח לעולם מעשה הפשע הפראי ביותר שאפשר לשערו בארצות צמאות למים - סתימת הכארות במלט. לפי אומדנה מתונה ביותר נשמדה האוכלוסיה כדי מחציתה. אף הסמטיסטיקה האיטלקית הרשמית מראה, כי בפרקי הזמן מ-1926 עד 1933 הוקטן ב-90 אחוז כל האינונונטאר החי בארץ זו. גם השיטות המתונות יותר, שהונהגו ע"י באלבו ב-1934, לא היה בהן כדי להשכיח זכרונות מרים אלה. משיצאה איטליה למלחמה נגד בריטניה נתעוררה שוב תקותם של בני סאנוסי להשתחרר מעול הכובשים. קבוצות קטנות של קצינים בריטים, ששוטמו כנאות מדבר-מצרים ובכפריה, מבורג אל-ערב עד סולום, מסולום לסיוה ומשם למרסה-מאטרות, ניהלו את פעולות הגיוס לחיל הערבי הלוכי. רבים מהמתנייסים היו פליטים ילידי לוב, שנורשו ב-15-20 השנים האחרונות. רבים מהם באו מנאך-בוב, נאות-המדבר שבה נמצא מקדשם של מושלי הסאנוסי. בין המתנייסים היה נער בן 17, מוחמד עומר אל-מוכתאר, בנו של מוכתאר הגדול, שנחפס ע"י האיטלקים בסוף שנות ה-20 ונרצח באכזריות יחד עם כמה מתומכיו.

בהגיע הטירונים אל המחנה צויד כל אחד מהם ביריעת-קרע, 2 שמיכות, סכין, מזלג, כף וצפחת * לאכילה, הצפחות הרהיבו את עיניהם בכרקן; הם שחקו בהן כילדים; רבים מהם שלא ראו מִרְאָה מימיהם השתוממו בראותם את פניהם משתקפים בכלי המתכת המבריקים. למחרת יום הגיעם אל המחנה עשו להם זריקות T.A.B., הכניסום לרחה, ונתנו להם מדים; 2 זוגות מכנסים קצרים, 2 חולצות, 2 זוגות

* ראה: מלון חדושי-מונחים.

ערכים, כריכות, מנפים וצינף ירוק, וכן חנורות, אשפות-כרורים, רובים וכדומים. בשבועות הראשונים עבר כל מירון אימון יסודי בהדרגת סמלים ערכים נבחרים ובפקוח קצין בריטי. קורס זה כלל: תרגול-סדר אלמנטרי, תרגילי מחלקה, תרגול-ישק, קליעה במטוח זעיר, ולבסוף — במטוח פתוח.

הפלוגות, המחלקות והכיתות הורכבו במדת האפשרות מתושבי מחוז אחד, עיר אחת או כפר אחד. כשעת משלוח המירונים לפלוגות התחשבו בכך. הפקוד על המחלקה נמסר לערבי, וגם כאן היו פקודיו על פי רוב מבני שבטו. מן הראוי לציין כי המושג „סאנוסי“ כולל כמה וכמה סיעות קטנות יותר, אך כולן שומרות אמונים למנהיגן הרוחני סייד אידריס-אסאנוסי שהוא אחד האישים המנהיגים בעולם המוסלמים. הסאנוסים, בהיותם מוסלמים, שומרים הם את הראמראן, הוא הזמן שבו כל מוסלמי נאמן אינו אוכל ואינו שותה מזריחת השמש עד שקיעתה במשך חודש תמים. בלילה הם עורכים שתי סעודות גדולות: האחת סמוך ל-2 בערב והשניה ב-8 לפנות בוקר. מנהגם זה הכנים הפרעות נכרות במשטר הצבאי, כי קשה היה לדרוש מלוי-חובה נמור על קיבה ריקה, ואפילו באוקטובר. לפיכך נסתיימו באותו חודש כל המסדרים והפעולות בשעת הצהריים, ולא בלי אינצידנטים מברחים. היה זה מקרה דגיל לראות את אחד הערכים מסתתר מאחורי אהלו ולזנום לנימות בשעות שאחרי-הצהריים בחשבו שאינו נראה לעין.

ערבים אלה אומנו והוכשרו לתפקיד חשוב: מלחמת-גארי לָה. הם מתאימים מאד לשיטת מלחמה זו, בהיותם בקיאים במבנה שטח המדבר ובתנאים השוררים בו. ציודם כולל „גורדי“, יריעת אריג חזק של „יוטה“, בגודל של סמיכה. אדם בעל נסיון יכול לשכב בנומה שבחול ולהתכסות ביריעה זו להיות אינראה כמעט לגמרי. הסאנוסים נתכבדו להראות את דרכי השימוש ב„גורדי“ למפקד הבריטי במצרים. בסוף ינואר אשתקד באה בקשה ממחנה שבויים איטלקיים. מצד האיטלקים נפלו בשבי כמה אלפים ילדים שהיו מבני הסאנוסים, ומשנודע להם כי בני-שבטם משרתים תחת הדגל הבריטי הביעו מיר את רצונם להשבע אמונים לכתר הבריטי. בקשתם נתקבלה ע"י המפקדה הראשית בקאהיר, וכעבור זמן-מה הגיעו למחנה מכונות-משא שהביאו שבויים איטלקיים שהיו לבושים עדיין מדיהם האיטלקיים המנוונים. הם שוחררו כעבור זמן-מה לאחר שקיבלו מדים בריטיים.

רבים מהם נויסו בכוח הנשק, והעונש על בריחה או אי-ציות היה לא רק מיתה לאלתר אלא רצח איום של משפחת הנידון. ציודם היה נרוע מאד; רבים מן הרוכים היו מן המאה שעברה. בנשק כזה הטילו עליהם להרוף את התקפת גדודים בריטיים מעולים. ההברל בניהול גדודי הילידים הנהוג בכרימניה הגדולה ואיטליה בלט כזה; בשעה שהקצין האיטלקי הכריח את הערבי ללמוד איטלקית, נטל הקצין הבריטי על עצמו את המורה ללמוד ערבית.

(מתוך „החיל הערבי בלוב“ — סיימס, 1942)